
Ferdinand Hrejša (1867-1953)

První profesor církevních dějin na pražské Husově evangelické bohoslovecké fakultě. Upřímně usiloval o spojení českých evangelíků na základě tradic domácí reformace.

Rodinné a sborové prostředí Hrejšova rodného Humpolce mělo tradici osvěcensky evangelickou. Výrazná osobnost Čeňka Duška poznamenala Hrejšovo gymnaziální studium. Bohosloví studoval ve Vratislavi a ve Vídni. Duchovenskou činnost začal v Chebu, pokračoval v Trnavce (1894 - 1901) a skončil v Praze (od r. 1902). Pražské knihovny a archívy mu umožnily rozvíjet nadání, píli a odbornost natolik, že mohl po boku G. A. Skalského reprezentovat evangelictví jako historik českého protestantismu. R. 1919 se ujal katedry církevních dějin a r. 1920 vystřídal Skalského ve funkci děkana. O založení českého a moravského evangelictví - vzhlížení k "funkcím" - svědčí jediná, zato příznačná věta historika R. Říčana: "Váha jeho slova (totiž Hrejšova) stoupla jeho volbou za superintendenta r. 1917". Proč?

F. Hrejšovi se podařilo povzbudit sebevědomí evangelíků a přispět k jejich sjednocení poctivou odbornou prací. Dílem *Česká konfese, její vznik, podstata a dějiny* (1912) pomohl evangelíkům v mladém Československu orientovat se ve vlastních dějinách a vzbudit pozornost "světské" historiografie. Prosadil nový výklad české reformace v dějinách národa. Přesvědčivě doložil theologickou, mravní a sociologickou svébytnost husitství a bratrství, kterou si zachovalo navzdory silnému vlivu luterské a kalvínské reformace. Nesdílel přesvědčení starší historiografie o úpadku české reformace před bělohorskou porážkou. K témuž závěru dospěl i historik Kamil Krofta (1876-1945), který Hrejšovu práci kriticky, ale přejně ocenil. Na Hrejšovo a Kroftovo "přehodnocení" navázala prohloubenou analýzou přinejmenším jedna větev soudobé historiografie (Robert Kalivoda, Winfried Eberhard).

Popularizujícím výtahem díla o České konfesi je Hrejšova *Česká reformace* (1914). Moravskou paralelu s českým vývojem dokládá (méně přesvědčivě) v obsáhlé studii *Luterství, kalvinismus a podoba na Moravě před Bílou horou* (1938).

Badatelské úsilí věnoval Hrejša také dějinám Jednoty bratrské a české reformované církvi po tolerančním patentu. K nejcennějším, materiálově nejbohatším a dosud nepřekonaným pracem patří *Sborové Jednoty bratrské* (1939), doplněné výkladem *Náboženský svéráz Jednoty bratrské* (1939). Ve spolupráci s mladším Františkem Bednářem připravil jubilejní publikaci *Toleranční patent. Jeho vznik a význam* (1931). Sám se věnoval životopisným studiím dvou maďarských reformovaných pastorů: *Jan Végh* (1930), *Jan Szalatnay a jeho paměti z doby toleranční* (1931). Dal tak podnět ke studiu málo probádané otázky česko-maďarských vztahů. Pozornosti zaslouží i Hrejšovy *Dějiny české evangelické církve v Praze a ve středních Čechách v posledních 250 letech* (1927), stejně jako studie *František Palacký po stránce náboženské* (1928). Všechny Hrejšovy práce jsou pečlivě podloženy archivními prameny.

F. Hrejšovi se podařilo shrnout výsledky badatelské práce do přehledné syntézy: *Dějiny křesťanství v Československu I-VI* (1947-1950). Možnosti průběžného publikování výsledků studií z dějin české reformace poskytoval *Reformační sborník* (1921-1946), který založil s F. Bednářem a F. M. Bartošem.

Studenti bohoslovecké fakulty mu přezdívali "Ferdinand Dobrotivý". Na katedře církevních dějin se pak zákonitě střídali učitelé "dobrotiví" a přísně nároční.

Ferdinand Hrejša svým dílem pomohl k sebeuvědomění a ujednání českých evangelíků. Pro "světskou" historiografii zůstal "konfesionalistou", ovšem s největší možnou snahou o nezájaté hodnocení českých dějin.

(ze sborníku *75 let Evangelické bohoslovecké fakulty v Praze, který vyšel roku 1994 v Praze*)

Seznam užívaných zkratk:

- ČCE - Českobratrská církev evangelická
- ČbrKEv - Českobratrský kalendář evangelický
- ČČH - Český časopis historický
- ČMM - Časopis Matice moravské, Brno
- EK - Evangelický kalendář
- HČEFB - Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká
- KJ - Kostnické jiskry
- KR - Křesťanská revue
- ThPř KR - Theologická příloha Křesťanské revue
- RS - Reformační sborník

Bibliografii sestavil: Ota Halama, Th. D.; do elektronické podoby převedl: Zdeněk Kříž